

20210709	
I Introductie Gebroeders Vaags	
Aantal minuten:	3
Aantal sprekers:	1
Taal:	Nederlands

SPI: Deze keer spreek ik met Walter, Gerben en Martijn Vaags. De drie broers zijn sinds begin jaren '90 actief als molenmaker bij het familiebedrijf Vaags Molenwerken in Aalten. In die periode treden zij min of meer in dienst van vader Henk, die in 1974 een molenmakersbedrijf had overgenomen. Het drietal leert ontzettend veel in de jaren erna. Niet alleen van het molenmakersvak, maar ook van het runnen van een onderneming en alles wat er nog meer bij komt kijken om een dergelijk specialistisch, ambachtelijk bedrijf in stand te houden en zelfs uit te breiden

Sinds 2008 vormen ze officieel gezamenlijk de directie van Vaags Molenwerken, dat in 2011 fuseerde met Molenmakerij Groot Wesseldijk in Lochem. In de loop der jaren hebben de broers, mede doordat het bedrijf flink groeide, de taken verdeeld. Walter begon als ambachtsman, maar houdt zich nu uitsluitend bezig met de algemene bedrijfsvoering. Ook Gerben was in de eerste jaren iemand die zelf op de werkvloer of op locatie actief was. Dat doet hij nog steeds, maar het overgrote deel van zijn tijd, besteedt hij aan de planning, de werkvoorbereiding en het bewaken van de voortgang van de werkzaamheden. Martijn is degene die vooral aan de tekentafel actief is. Ook hoef je hem niets te vertellen over het las- en klinkwerk aan roeden.

Anno 2021 is Vaags Molenwerken & Groot Wesseldijk een grote naam in de molenwereld. Het bedrijf telt nu zo'n 30 medewerkers en werkt niet alleen in Nederland, maar ook over de grens. Met name in Duitsland heeft het bedrijf veel molens onder handen genomen en doet dat nog steeds. De groei van het bedrijf heeft niet van de ene op de andere dag plaatsgevonden. Vader Henk heeft de basis gelegd en zijn zonen hebben het bedrijf gemaakt, zoals het nu is. Hoe is dat gegaan? Wilden ze eigenlijk wel molenmaker worden? En wat betekent het voor hen om molenmaker te zijn? Hoe verliepen in de negentiger jaren hun eerste schreden op dit, toch voor menigeen, bijzondere ambacht? En wat maakten ze allemaal mee op hun weg naar 2021? En hoe zien zij de toekomst? Geldt voor de molenmakerij simpelweg, zolang er molens zijn, is er werk? Of is er meer nodig? Kortom: er valt veel te bespreken.

20210528	
2 Begin molenmakerschap Walter en Gerben	
Aantal minuten:	5
Aantal sprekers:	4; SP2=Walter SP3=Gerben SP4=Martijn
Taal:	Nederlands

SPI: Goed Walter, nou, ik begreep eind jaren '80, begin jaren '90, groeiden jullie als broers het bedrijf in. Hoe stond het bedrijf er toen bij en hoe was het met de molenmakerswereld in het algemeen in die periode?

SP2: Ja, het bedrijf was toen vrij klein. Mijn vader werkte alleen, samen met een oom van ons, de zwager van hem, Martie te Brake. Die hielp hem dagelijks, zeg maar, dus het was een tweemansbedrijf. En het was altijd de bedoeling dat wij erbij kwamen. We hebben nooit anders gedacht, dus toen we met school klaar waren, rolde ik ook als eerste, zeg maar, het bedrijf in. Ik was nummer drie en werk was er genoeg en anders vonden we het wel. En zo is het verder gegaan. En mijn broers Gerben en Martijn, die kwamen vrij snel na mij, er zit maar een jaar tussen.

SP3: Ja, is maar een jaar, denk ik.

SP2: Ik heb denk ik een jaartje langer op school gezeten.

SP3: Ja, ik denk tussen ons zit een jaar en Martijn komt ook ongeveer een jaar achter mij aan, denk ik. Dus ja, in een tijdsbestek van een paar jaar, waren we allemaal fulltime molenmaker.

SP1: Ja, en hadden jullie destijds een keuze, of wilden jullie per se ook molenmaker worden?

SP2: Voor mijzelf denk ik, ik heb nooit aan wat anders gedacht, nee. We liepen van kinds af aan al mee, ik tenminste. We hadden vroeger de werkplaats aan huis, dus ja, dat was de achterdeur uit en de werkplaatsdeur weer in. Dus daar speelden we en van het spelen kwam meehelpen, vaak moesten we ook wel meehelpen als er even een vrachtwagen gelost moest worden of pa even iets zwaars te doen had, en wij waren al wat sterker, dan mochten we meehelpen of moesten zelfs meehelpen.

Maar goed, dat is nooit een probleem geweest. We gingen ook heel vaak 's zaterdags al mee. Vader werkte lang alleen, maakte veel wielen en ja, die moesten gemonteerd worden. En dan liet hij dat liggen voor de zaterdag en dan konden wij mee, helpen sjouwen. Wij groeiden er helemaal zo in. Ik heb alleen in mijn opleiding gedacht van ja, dat is niet vanzelfsprekend dat dat ook gebeurt of dat dat goed gaat, of dat dat bedrijf bestaansrecht heeft, of noem maar wat.

Dus ik moest wel iets gaan leren, wat ik dan zou willen gaan doen, zeg maar. En nou, dus heb ik een beetje een andere passie van mij, zeg maar, dat was sowieso wel techniek en een beetje elektro en werktuigbouw, energietechniek, zeg maar, die kant ben ik opgegaan volgens als opleiding, zo van nou, als het dan thuis niks wordt, dan heb ik in ieder geval een leuk vak geleerd, waar ik ook voldoening uithaal. Maar ja, van lieverlee kwam ik van school af en er is nooit een andere gedachte in mij opgekomen, dan: ik ga thuis aan het werk. Dus nee, daar heb ik niet over na hoeven denken en ook niks over hoeven af te spreken.

SP1: En dat geldt voor jou ook Gerben?

SP3: Ja, ik denk dat wij, wij hebben alle drie ongeveer dezelfde opleiding gedaan, en ik denk dat voor alle drie wel geldt, in de tijd van school en stages, dan ja, dan werk je ook wel eens bij andere bedrijven en grote bedrijven, ik heb ook bij hele grote bedrijven stage gelopen, maar uiteindelijk denk je ja, maar toch thuis, of thuis, maar het molenmakersvak, inderdaad, wat Walter al zegt, zal het wel bestaansrecht hebben voor de toekomst?

Ja, er was toen al voldoende werk en wat Walter al zegt, en anders, we hebben ook wel eens wat andere dingen aangeboord. We hadden een staalwerkplaats, toen al, en een houtwerkplaats, dus we kunnen ook andere dingen maken, en dat is gewoon zo

gegroeid. En ik denk dat gewoon de volgorde, ja, of het zo moest zijn, Walter heeft een heel stuk calculatie-, kantoorwerk opgepakt. Toen dacht ik, dan pak ik de buitenkant op. Mijn vader werd ietsje ouder, iets meer naar de werkplaats toe en ik naar de montage volop. Martijn die kwam nog een jaar later, en er moest getekend worden en ontworpen worden, en hij was onze jongste van school en had het meeste tekenles gehad, met de nieuwste tekenprogramma's, dus nou, en daar zitten we dan.

SP1: Precies ja, Martijn, ging het inderdaad zo, zoals Gerben dat zegt? Want jij bent echt een tekenaar.

SP4: Het is van huis uit nooit een verplichting geweest om hier te gaan werken, maar ja, alle drie hebben we het interessant gevonden om er in verder te gaan, ja. En er was destijds, zat vooral het computertekenen behoorlijk in de lift. De programma's werden snel steeds beter, en ik had natuurlijk de laatste versie ervan meegekregen. En ja, zodoende heb ik dat toen opgepakt. En ja, zo is ieder op zijn plekje gekomen.

20210528	
3 Over vader Henk Vaags Walter	
Aantal minuten:	3
Aantal sprekers:	2: SP2: Walter
Taal:	Nederlands

SP1: Goed, Walter, je hebt verteld hoe jij en je broers het bedrijf ingegroeid zijn. Maar je vader was natuurlijk al een tijdje actief in het molenmakerswerk. Zou je nog kunnen vertellen hoe zijn werkdag eruit zag en hoe het molenmakerswerk in zijn jaren er, zeg maar, aan toe ging?

SP2: Ja, daar kan ik wel iets over vertellen. Mijn vader is al molenmaker sinds 1960. Toen is hij bij Ten Have aan het werk gegaan. Hij heeft de molenmakerij voortgezet in 1974. Op dat moment alleen, hij was de laatste medewerker daar en hij heeft in zijn eentje het voortgezet. Dat was in de tijd dat de molenrestauraties, zeg maar, weer opkwamen, dat daar aandacht en geld voor kwam. Hij deed natuurlijk in die tijd ook al veel werk in maalderij-installaties. Dat was het logische gevolg van de oude molenbouw.

Molens werden omgebouwd tot maalderijen en dat was het pad dat Ten Have ook mee was gegaan. En daar zat hij ook in, hier in de buurt vooral. Maar ook het werk aan wind- en watermolens, traditionele molens, daar deed hij altijd nog veel in. En ja, toen daar weer veel aandacht voor kwam, hebben ze hem ook wel gevraagd van, neem dan het bedrijf van Ten Have over, want er is werk zat en we hebben jullie nodig, dus ga dat doen en wij zorgen wel dat er werk komt. En zo heeft hij dat ook gedaan, in 1974 overgenomen, en toen werkte hij alleen.

Hij heeft ook heel lang alleen gewerkt, werkplaats was aan huis. Hij kon dus ook geen grote klussen doen, deed hij ook niet. Dus echt grote restauraties, deden anderen, maar hij maakte veel onderdelen, ook voor andere molenmakers, die daar weer niet aan toe kwamen. En het onderhoud hier van molens in de buurt, die kreeg hij steeds meer natuurlijk. En zo heeft hij heel lang alleen vanuit huis, zeg maar, gewerkt. Het woord bestond toen nog niet, maar ZZP'er zou je kunnen zeggen.

20210528	
4 Overgang naar aanbestedingstijd Walter en Gerben	
Aantal minuten:	4
Aantal sprekers:	3; SP2:Gerben; SP3:Walter
Taal:	Nederlands

- SP1: Walter vertelde zojuist, dat voor vader Henk, waren het Rijk en de Provincie gewoon eigenlijk opdrachtgevers, en de molenmakers, die dienden die opdracht gewoon uit te voeren. Dat was natuurlijk een heel bijzondere tijd, in die 70'er, 80'er jaren en daarvoor eigenlijk ook nog. Maar toen jullie kwamen, toen veranderde er wel wat hè? Gerben, kan jij vertellen van hoe dat toen ging, die overgang?
- SP2: Ja, kijk, wij zagen dat we natuurlijk al in de 80'er jaren, dat wij hier als vakantiewerk, dat het zo ging. En begin 90'er jaren komen wij kort achter elkaar in het bedrijf. En broer Walter heeft in het begin heel veel kantoorwerk opgepakt, en toen begonnen ook de echte aanbestedingen. Dus bij drie, vier molenmakers prijzen opvragen. Dus toen kwam die omslag van het Rijk en Provincie verdeelt, het was natuurlijk ook hun geld, je kreeg ook andere opdrachtgevers, denk ik, er kwamen iets meer stichtingen en gemeentes. En toen kwamen de echte aanbestedingen, dus ja, toen was er eigenlijk een omslag. En mijn vader was dat helemaal niet zo gewend, dus Walter heeft die rol meteen weer opgepakt met het begroten en het meedoen aan de aanbestedingen. Dat was een hele omslag tussen de 70'er, 80'er jaren en zeg maar vanaf begin '90 tot nu.
- SP1: Ja, en die aanbestedingen, hoe verliep dat proces zelf eigenlijk, van dat aanbesteden? Jullie maakten gewoon bestekken?
- SP2: Nee, bestekken waren er wel, of niet Walter?
- SP3: Ja, bestekken werden toen wel heel erg door vooral de Rijksdienst gemaakt, zeg maar. Toen waren er nog geen architectenbureaus die dat deden. Dus die kwamen eigenlijk altijd van de Rijksdienst af, al dan niet overgedragen aan een opdrachtgever of ze verdeelden het in het begin zelf, zeg maar. En ja, daar kon je dan, daar werden een paar molenmakers voor uitgezocht en er werd een inschrijving georganiseerd. Dan hebben we het over het grotere werk hè, de grote restauraties, die best wel booming waren toen natuurlijk hè, die waren er veel. En je hebt natuurlijk, van lieverlee is er ook wel een klantenkring opgebouwd in de buurt, die steeds groter werd, aan onderhoudsklanten. En dat is natuurlijk een wat natuurlijker verloop. Daar was niet veel concurrentie in, daar was gewoon een goede verstandhouding die je met elkaar had, met die klant.
- SP1: Precies, dus het werkte zo van, de mensen die jullie kenden, en als daar een opdracht voor kwam, dan ging het al gauw naar jullie toe?
- SP2: Ja, bestaande klanten, je hebt gewoon een hele vaste bestaande klantenkring, toen al, en nu nog steeds, zeg maar, waar je onderhoud doet. En als daar wat groter werk uit kwam, weet je, was je natuurlijk ook wel voorkeursaannemer. Maar in die tijd werden er ook heel veel grote vervallen molens, zeg maar, gerestaureerd. Dus het waren echt wel relatief grote werken voor ons bedrijf. En dat ging allemaal winst krijgen, aanbestedingen, inschrijvingen, hoe het moet. En daar werden meerdere aannemers voor uitgenodigd, en dan wie het laagst inschreef, die had het meestal.

SP1: En om wat voor bedragen ging het eigenlijk in die tijd? Kun je daar nog iets van zeggen?

SP3: Ja, dat waren natuurlijk nog guldens, maar ook al wel bedragen van 3, 4 ton, denk ik, 5 ton, hier in de buurt. Je hoorde in het westen nog wel eens hogere bedragen, maar daar zit ook vaak heel veel geld in de grond, zeggen we wel eens, met die poldermolens. Maar zulk soort bedragen wel en dat was toch voor een bedrijf als wij toen waren, zeg maar, toch wat kleiner, waren dat aanzienlijke omzetten, zeg maar. Die had je in een half jaar niet weg. Dus relatief grote werken ja.

20210528	
5 Uitbreiding en aard werkzaamheden	
Walter en Gerben	
Aantal minuten:	3
Aantal sprekers:	3: SP2: Gerben; SP3: Walter
Taal:	Nederlands

SP1: Goed, Gerben, ik ga weer even een klein stukje terug in de geschiedenis, maar daarna kun jij weer helemaal los gaan naar de toekomst. Pa was eigenlijk, ja, die had een eenmansbedrijf, die deed wat kleinere klussen, maar toen jullie midden jaren '90 zeg maar bij het bedrijf gingen werken, toen ging er een andere fase van Vaags Molenwerken in. Wat gebeurde er eigenlijk vanaf jullie aantreden met het bedrijf?

SP2: Als ik heel iets terug ga, richting noem maar '85, midden '80, wij zaten op school en mijn vader, die had al wel door, dat kleine werkplaatsje achter dat huis, dat wordt dadelijk te klein als de jongens ook willen. Hij was bezig met nieuwbouwplannen in het dorp, achter het huis, beetje honkvast, maar al vrij snel bedacht, nou, dat wordt misschien wel heel moeilijk.

En in '88, de huidige werkplaats, waar we nu nog in zitten, aangekocht. Moet je nagaan, drie zonen zaten alle drie op school, en hij kocht al zijn werkplaats van, pak hem beet, 1000m². Eerste jaren werkte hij nog heel veel vanuit huis, uit zijn kleine werkplaatsje. Wij zaten ook nog op school. Begin jaren '90, wij komen van school in een kort tijdsbestek, en we denken, die hal staat er, die werkplaats staat er, wij gaan daar beginnen.

En de weg lag open. We konden grotere dingen maken, de ruimte hadden we, we konden aan de molenkappen, wat vroeger niet kon, en natuurlijk het staalwerk. Mijn vader was ook altijd wel een 'ijzerman'. Maar wij kwamen van school met werktuigbouwopleidingen en zijn begonnen aan de eerste roede lassen. Die zijn volgens mij nog, de eerste is denk ik van '89 of '90, dus de hal was er en de eerste roeden werden gelast. En zo kregen we ook allemaal een beetje een eigen plek. Je kan niet met z'n drieën dezelfde hamer vasthouden, dat kan nooit. Walter iets meer richting het kantoor, de eerste jaren nog niet, maar later al wel. Ik wat meer naar buiten en Martijn wat meer richting werkplaats, richting de staalkant. En dat heeft zich helemaal uitgebreid tot nu en dat is eigenlijk nu nog zo.

SP1: En wie laste eigenlijk de eerste roede bij Vaags, weet je dat nog?

SP2: Ik denk Henk nog wel heel veel, mijn vader.

- SP3: De allereerste, die zit in Oud-Zevenaar, en die is nog door Henk en door Martie gelast, ja. En de tweede en de derde stonden wij al volgens mij 'aan de pin'. Toen werd er al met elektroden gelast. Ja.
- SP2: Ja, je hoort het. Ik denk dat zij meer hebben gelast dan ik, maar ja, zo ging het. Mijn vader de eerste en wij met de tweede, derde, vierde al gauw dat wij aan het lassen kwamen, ja.

20210528	
6 Aan de slag met roeden Gerben	
Aantal minuten:	1
Aantal sprekers:	SP2: Gerben
Taal:	Nederlands

- SP1: Goed, de eerste roede werd gemaakt door pa, begrijp ik net van Walter. En hoe ging dat toen? Had hij de kennis wel?
- SP2: Ja, maar kennis kun je vergaren. De roe werd opgehaald bij de molen, naar de werkplaats vervoerd en ingemeten. Plaatlengte van zo lang en zo breed, naar zo breed tabs, en zo werden de platen geknipt, toen nog in die tijd. En zo is de eerste roe gemaakt. Opmeten van de oude en ja, wij zaten nog op school, dus we konden niet zoveel helpen. En vanaf nummer twee of drie, was Walter inmiddels werkzaam, die heeft de eerste getekend. En daarna kwam vrij gauw Martijn van school en die was nog iets beter in tekenen en nog iets beter bij de technieken. En toen heeft Martijn alle tekenwerk overgenomen. En zo zijn we begonnen aan de roedebouw.

20210528	
7 Werkzaamheden in Duitsland Walter	
Aantal minuten:	7
Aantal sprekers:	2; SP2: Walter
Taal:	Nederlands

- SP1: Walter, Vaags Molenwerken is ook al een hele lange tijd actief in Duitsland. Wanneer begon dat eigenlijk en wat was de eerste molen die over de grens gerestaureerd werd? En hoe is dat verder gegaan qua ontwikkeling met de Duitse contacten?
- SP2: Ja, dat begin is wel een leuke anekdote, want dat lag heel erg bij mij. Mijn vader, die had al wel regelmatig aanvragen uit Duitsland, maar had daar toch niet zo'n zin in. Lastige taal, regelgeving, nou, dus dat hield hij af. Hij had in Nederland werk genoeg. En vlak voordat ik erbij kwam werken, ik zat toen nog in de opleiding, ik denk dat ik stage liep of zo, toen was er weer een grote aanvraag, vlak over de grens in Oberhausen. Iemand die...., een oude romp was er alleen maar, er moest helemaal een nieuwe molen, zeg maar. Romp gerestaureerd, dat deden ze zelf, maar alles wat daarna erbij moest, de hele kap, het binnenwerk, gevucht, alles moest gemaakt worden. En er was een soort van bestekje van en ik zei: nou, laten we daar toch maar eens de tanden een keer in zetten. Ik vond dat wel leuk, ik dacht, dat is een mooie uitdaging. Ik ken nog een paar woordjes

Duits wel. Dus ik heb hem dat helpen uitrekenen en nou, dat opgestuurd en warempel, dat wilden ze ons laten doen.

Dus toen kreeg mijn vader de opdracht daarvoor en ik had zo'n beetje mijn opleiding af. En toen, dat zat er ook wel aan te komen, toen kreeg ik een oproep voor mijn dienstplicht. Dat was toen nog. Dat was, denk ik, in '92, '93 ongeveer. Ben slecht in jaartallen, maar dat zal er geen drie jaar naast zitten. En ja, zegt mijn vader, dat is ook wat, heb je me aan het werk geholpen en dan ga je er vandoor. Dat zag hij ook niet echt zitten. Nou ja, ik had niet zo heel veel zin in dienstplicht. Ik had er wel rekening mee gehouden, ik dacht, kun je misschien ook wel een leuke tijd van maken, maar ja, dit kwam natuurlijk wel allemaal een beetje raar op het pad.

Dus nou, toen maar eens bij de gemeente geïnformeerd en er bleken wel mogelijkheden te zijn om er uit te komen. Toen was toch ook de dienstplicht al wel een klein beetje aan het minderen. Zo heel spannend was dat niet meer. Als je de jongens hoorde, die er wel naartoe gingen, die waren meer aan het sporten dan aan het schieten. Nou, wij hadden een hele fanatieke ambtenaar op het gemeentehuis en die had er een sport van gemaakt om mensen uit dienst te houden.

Dus die heeft er een paar dikke brieven aan geschreven, en warempel, we kregen het voor elkaar. Ik mocht 'om persoonlijke onmisbaarheid' thuis blijven, mits ik mijn vader ging helpen natuurlijk. Moest niet wat anders gaan doen. Nou, dat was ook de bedoeling, dus zodoende zijn wij in Oberhausen aan die grote klus begonnen. Echt wel misschien voor het hele bedrijf toen een hele grote klus, zeg maar, die zijn weerga nog niet had van daarvoor. En ja, dat was best heel leuk. Heel veel geleerd toen. Dan leer je ook een Duitse bal, nou, dat gaat heel anders als in Nederland, toen zeker. Dat moesten we allemaal leren, moesten ook veel ontwerpen toen. In Nederland had je wel eens een restauratie, maar heb je bijna alles nog als voorbeeld zitten. Ja, dat was allemaal nieuw, dus dat moest eerst uitgetekend worden, voordat je het kon maken. Dus dat was onze eerste grote Duitse klus.

Ja, en toen hebben we dat daarna veel vaker gedaan. Ja, dat bracht natuurlijk naam met zich mee en de aanvragen waren er ook wel. In Duitsland was best veel werk en sindsdien zitten we heel veel in Duitsland, tot aan nu toe. En nu is het in sommige jaren zelfs wel de belangrijkste markt. We hebben wel jaren dat we meer in Duitsland werken dan in Nederland. Dus dat is echt een thuismarkt voor ons geworden. We zitten hier 2 kilometer van de grens af, dus ja, we moeten gewoon die kant op kijken, als we om ons heen kijken.

Dus dat Duitse werk, dat doen we graag. Je had nog een vraag over, ja, hoe dat met de kwaliteit ging. Die eerste klus, dat was een hele mooie. Die man kwam bij ons voor de kwaliteit, die wou ook een echt authentieke molen, ondanks dat dan wel alles nieuw werd, zeg maar. Het was wel een reconstructie, maar hij wilde het echt zorgvuldig gemaakt hebben. Nou, dan wist hij wel dat hij niet bij zijn eigen landgenoten moest zijn. Het werk wat daarna kwam, was wel eens verschillend. In Duitsland waren eigenlijk toen de molenrestauraties pas op het niveau, zoals het in Nederland in de jaren '60, '70 was.

En net zoals dat in Nederland in de beginjaren echt wel mager was, zeg maar, ik bedoel, het kwaliteitsniveau lag echt niet hoog. Het was meer zo van met weinig geld zoveel mogelijk doen. Dat is was in Nederland een beetje het adagium. In Duitsland hadden ze heel erg van, als de buitenkant maar weer wat lijkt, dan vinden we het wel goed. En ja, dan krijg je wel eens klusjes, dan worden er wel een paar wieken gemonteerd en die proberen we ook wel zo netjes mogelijk te maken, maar ja, die komen nooit aan het draaien, dus ja, je krijgt er niet de voldoening van, die je in Nederland wel eens hebt.

Daar weet je, als je aan een molen begint, dan maak je ook wat moois, dan draait hij ook, dan werkt hij goed, dan ga je ook niet weg voordat hij goed werkt. In Duitsland, ja, als het maar weer wat leek, dan was het alweer klaar. Daar lag de lat een stuk lager, qua kwaliteit en ook van volledigheid. De opdrachtgevers, die waren een stuk sneller tevreden en dan wil je als molenmaker nog wel eens een stapje extra doen, maar ja, het werd niet echt gevraagd.

SP1: In Duitsland hoefde hij niet te draaien per se, in die tijd.

SP2: Nee, in die tijd niet. Dat wordt nu wel steeds beter hoor. Het ligt ook wel een beetje aan ons, denk ik, want wij lopen nu ook wel graag weg voor die 'decorklusjes', zeg maar. Als er nu nog eens weer ergens zo'n ding staat en de gemeente houdt een aanbesteding voor alleen maar een paar wijkjes, die toch nooit gaan draaien, dan zeggen we ook wel eens nee. Daar worden wij niet zo vrolijk van. Is ook wel een luxepositie, als je werk genoeg hebt, kun je dat zeggen. We hebben ook wel eens tijden gehad, dat je dat toch wel moest gaan doen om aan het werk te blijven. Maar er komt in Duitsland steeds meer vraag naar kwaliteit en ook echt naar draaiende molens. Ook het molenaarswereldje, vrijwillig molenaarswereldje, begint daar op te komen. Dat loopt wel een paar decennia achter op Nederland, maar de ontwikkeling die Nederland heeft doorgemaakt, die zien we ook in Duitsland wel.

SP1: En hoe belangrijk zijn de Duitse klanten, zeg maar, voor jullie anno 2021?

SP2: Ja, wat ik al aangaf, in sommige jaren erg belangrijk. We hebben, ik denk ook dit jaar wel voor de helft werk in Duitsland, met onze hele club dan hè. We moeten met zo'n 30 mensen ervan eten. En ja, als die allemaal iets te doen moeten hebben, hebben we toch regelmatig wat uit Duitsland nodig. Daarvoor zijn we voor Nederland te groot. Maar we vinden het ook fijn werken in Duitsland. We zijn bijna Duits hier, wat ik al zeg, we zitten zo dicht op de grens. En we werken nu al zo lang in Duitsland, we kennen die markt door en door, we kennen de mensen, we kennen de gewoontes, de mentaliteit. Het is een beetje anders als hier, maar ik vind het persoonlijk best een fijne markt, ja.

20210528	
8 Technische ontwikkeling – Tekenwerk	
Gerben en Martijn	
Aantal minuten:	6
Aantal sprekers:	3; SP2: Gerben; SP3: Martijn
Taal:	Nederlands

SP1: Goed, gaan we het even hebben over het ambacht van molenmaker. Nou, in de beginjaren, heb ik van jullie gehoord, werd het sigarendoosje wel eens tevoorschijn gehaald om dingen uit te tekenen. Maar dat was in de 60'er, 70'er jaren en anno 2021 gaat het wel wat anders. Gerben, kun jij iets vertellen over dat sigarendoostijdperk en hoe zich dat ontwikkeld heeft naar dit jaar?

SP2: Jazeker. Nou ja, sigarendoosje, bij de niet-rokers kon het ook een klosje hout zijn, een plaatje board of wat dan ook. Maar ja, daar kwam natuurlijk een aantekening op of een klein schetsje op, en als klein bedrijf, zoals mijn vader dat deed, dan is het ook vaak voor jezelf, of je werkt met z'n tweeën. En als je dat klaar hebt, dan ga je naar het volgende. Dus dat kon toen ook op die manier. De opdrachtgevers, dat waren het Rijk en de Provincie, en een klein team, en met woorden kon je heel veel duidelijk maken.

En naargelang werd het groter, als je een kap wilt maken of een compleet spoorwiel, dan moet er toch iets 'uitgeschetst', uitgetekend worden, daar kwam een plaatje board, daar kwam een passer aan te pas en dan werd er op schaal wat uitgezet, om goed uit te komen met naden en verbindingen. En van lieverlee werd dat een tekentafel en de tekentafel werd hier al heel snel een tekenprogramma, aangezien wij als techneuten van de school kwamen met wat kennis en een tekenprogramma op zak.

En dat bleek voor ons heel handig te zijn, als je als ambachtsman weet hoe een molen werkt en hoe het in elkaar zit, en je gebruikt een tekenprogramma, of een tekenbord, maar in ons geval een tekenprogramma, om het duidelijk en inzichtelijk te maken, en ook omdat onze opdrachtgevers steeds meer met bouwvergaderingen aan tafel zitten en ook dingen mee willen kijken, is een tekening natuurlijk heel inzichtelijk.

Dus er wordt veel meer om een tekening gevraagd, veel vaker. En Martijn heeft dat opgepakt, mijn jongere broer. Die heeft dat opgepakt, kwam het laatst van school, had het meeste tekenles gehad in tekenprogramma's. En onze roede-ontwikkeling kwam natuurlijk, de roede uittekenen, van tevoren alle lasnaden in de roeden uittekenen, dat je nooit bij een gat komt. Ja, dat is in een tekenprogramma natuurlijk heel eenvoudig. En nou, dat ging steeds verder. Het tekenen voor onze opdrachtgevers, het tekenen voor de werkplaats, de jongens vragen er ook om, kun je dit even uittekenen, zodat ik het goed kan maken. En dat gaat anno nu tot aan een virtuele windtunnel, om wiekprofielen te bekijken van tevoren.

Wat doet het profiel in deze hoek, wat voor werveling geeft dat, hebben we daar nog een moeilijk puntje in, moeten we daar nog iets aan schaven? En daar kan misschien Martijn iets meer over vertellen, over ja, het tekenwerk en onze computeruitbreiding.

SP3: Ja, het tekenen van de molen is echt niet zomaar een leuk aangezichtje, maar het moet een werkende molen zijn. Dus elk onderdeel in de molen moet kloppen en passen met het andere. En daar is tegenwoordig de computer natuurlijk een uitermate handig hulpmiddel voor. Je moet natuurlijk zelf nog steeds weten hoe je een molen bouwt en de tekenprogramma's zijn alleen maar een hulpmiddel om je gedachten op papier of digitaal te maken.

En jaja, je kunt nog heel makkelijk een foutje uitwissen of wat anders bedenken, dat gaat makkelijker dan in de echte wereld. Ja, vroeger werd het vaak onderdeel voor onderdeel gemaakt en ja, kon je zo verder. Nu er misschien meer tegelijk of een hele molen ontworpen moet worden, ja, is het toch handiger om dat hele project helemaal uit te tekenen, of te reconstrueren aan de hand van een paar oude bouwsporen, die er nog zijn. De molen in Ermelo, die volgens mij in de 80'er jaren is afgebrand, ja, wij komen daar heel wat jaren later bij, wordt die molen toch herbouwd, en dan blijken toch in de oude delen van de molen drie taatspotjes op plek te zitten. Nou, dat is een heel mooi aanknopingspunt om daarmee het hele gangwerk van je molen weer te reconstrueren tot op de maat waar de stenen hebben gelegen. Zo bouw je de hele boel virtueel in de computer weer op en kun je kijken of alles past, wat er bedacht is.

SP1: En voel je je dan echt wel nog een ambachtsman eigenlijk, met al die moderne technische middelen?

SP2: Ja, nou, in gedachten maak je nog steeds de complete molen en moet je ook weten hoe je hem kunt maken, want anders kan je wel wat leuks tekenen, maar als de jongens in de werkplaats zeggen van ja, maar hoe moet ik dat maken dan? Dus je moet nog steeds eigenlijk volledig molenbouwer zijn om te weten wat je maken kunt en wat je tekenen

kunt. En natuurlijk ja, de aandacht voor de historie van de molen. Dat moet je natuurlijk ook niet vergeten.

20210528 9 Papierwerk Walter	
Aantal minuten:	3
Aantal sprekers:	2; SP2: Walter
Taal:	Nederlands

SPI: Walter, het ambacht van molenmaker, ik denk dat heel veel mensen denken van nou, die mensen zitten de hele dag te timmeren en te zagen of die zijn met de roeden bezig. Maar ik denk dat er ook op dit punt toch wel wat meer te vertellen is, wat een molenmaker kan doen. Als ik alleen al kijk naar alle subsidieregelingen, die zijn ingevoerd in de afgelopen 40 jaar. En er zijn ook wat wijzigingen geweest. Ik denk voor een gemiddelde stichting hier in de regio, zal het best wel heel erg moeilijk zijn om dat allemaal te volgen. Maar ik denk dat jullie, als praktijkmensen, daar ook wat meer zicht op hebben. Gebeurt het ook wel eens, dat jullie om advies wordt gevraagd op dit punt? Kun je daar iets over vertellen?

SP2: Jazeker kunnen we daar wat over vertellen. Dat klopt inderdaad, dat heeft de tijd wel met zich mee gebracht denk ik, vergeleken met 30, 40 jaar terug, dat er veel meer regeltjes zijn, veel meer subsidies. Subsidies wijzigen ook, gaf je al aan. Er wordt ook wat meer verwacht van scheiding van werkzaamheden, zeg maar. Tegenwoordig moet je subsidies van tevoren aanvragen, daar moeten onafhankelijke rapporten bij, zeg maar, dus je krijgt ook een hoop papierwerk.

En inderdaad, zeker klanten bij ons in de buurt, waar we toch vooral veel kleine stichtingen hebben, gemeentes met één of twee molens, particulier, dus nooit een professionele organisatie met veel molens, ja, die zitten wel eens met de handen in het haar. Die zien zo'n berg aan regels en aan subsidies voor zich, dat ze er niet eens aan durven te beginnen. En dan vragen ze het ons wel eens. En dat was voor ons ook niet, vroeger, ook niet vanzelfsprekend dat wij ons daarin zouden verdiepen, want van oudsher is dat niet zo normaal.

Maar het, ja, wij komen wel heel veel tegen, wij horen ook veel, wij zien veel en dan kun je soms met een klein beetje verdieping toch heel veel kennis vergaren. En daar helpen we de klanten meestal mee, vaak. Geen grote werken, we maken geen grote restauratieplannen, daar zijn de architecten en de molenadviseurs voor. Een klant, zeg maar een vaste klant op weg helpen in de papierwereld, dat doen we nog wel eens. En dat wordt ook van ons gevraagd. Doen we niet altijd voor niks, soms wel als service en ja we nemen er ook wel eens wat voor. We wijzen ze soms ook wel op subsidies. Er komt wel eens van de Provincie of zo een potje van een paar duizend euro per molen, waar sommige mensen niet eens van weten. Nou, dat sturen we dan wel eens rond, of dat vertellen we dan wel eens even, of helpen we zelfs met zo'n aanvraag, die vaak best wel simpel is, maar mensen er gewoon niet aan beginnen. Het is toch jammer geld om te laten liggen.

20210528 10 Veiligheid Gerben	
Aantal minuten:	3
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

SPI: Gerben, we gaan het even hebben over de veiligheid van het molenmakerswerk, want het ziet er vaak nog wel eng uit. Iedereen die wel eens heeft gezien hoe zo'n roede wordt opgetakeld en geplaatst bij een molen, die vinden het allemaal nog wel vrij eng daar, wat er allemaal gebeurt. En dat ging misschien in de tijd van je vader even wat anders dan zoals het nu gaat. Het is denk ik wel nuttig voor de mensen om te horen van hoe dat eigenlijk in de loop der jaren is ontwikkeld, die veiligheid van de mensen bij jullie op het werk.

SP2: Ja, ging mijn vader met een stationcar en een aanhangwagentje en een ladder op pad, zeg maar, bij wijze van spreken, om molens te restaureren, en de eerst hijskranen kwamen toen ook al wel, maar ja, die waren natuurlijk peperduur, dus die werden alleen ingezet als het echt moest. De omslag kwam in '85, toen kocht mijn vader de eerste hoogwerker, een ladderwagen, omdat hem dat heel handig leek. En dat is ook handig en dat is ook veiliger, de valbeveiliging deed natuurlijk zijn intree, iedereen een persoonlijke valbeveiliging.

En dat heeft zich zo doorgezet tot en met nu, meerdere hoogwerkers, we zetten vrij snel een hoogwerker in, omdat het niet alleen veiliger is, en makkelijker is, ja, op alle fronten veilig is natuurlijk altijd een heel belangrijk ding. En je ziet de mensen met roedes steken, denken van o, wat gebeurt er allemaal, maar ze zien vaak niet, dat wij beginnen met het uit de bus stappen, met allemaal een vangbeveiliging aantrekken.

En als we boven staan, en al zie je ons aan de buitenkant, zijn we gezekerd. Dus ja, voor ons is het vrij normaal, alleen ik begrijp heel goed, dat de buitenstaander en de krant, die denken jeetje, wat halen ze allemaal uit. Maar het is volgens de regels en het is safe en we zijn altijd gezekerd, en zo moet het ook. En ja, wat ik al zeg, we zetten vrij gauw een hoogwerker in en hijskranen. In de werkplaats gaat het natuurlijk door hè. Zoveel mogelijk loopkranen in de hal gemaakt, alles wat te zwaar is, kan met een loopkraan getild worden, alle mogelijke afzuiging, dat is natuurlijk allemaal wettelijk zo geregeld. Alle mogelijke afzuiging op de machines, machinekeuring.

Dat is een hele omslag dus met hetgeen mijn vader vroeger deed. Ze kregen het ook klaar, alleen ja, wij moeten natuurlijk aan de huidige eisen voldoen. En dat moet ook, we zijn heel zuinig op ons personeel en op onszelf, dus laten we het allemaal zo netjes en veilig mogelijk doen, dan blijven we met z'n allen zo lang mogelijk aan de gang.

20210528	
II Groei bedrijf en personeelswerving Walter en Gerben	
Aantal minuten:	8
Aantal sprekers:	3; SP2: Walter; SP3: Gerben
Taal:	Nederlands

SP1: Walter, ik vraag het maar even aan jou, als nestor toch, van het geheel. Kun je me iets vertellen over hoe het bedrijf zich echt ontplooidde tot het formaat zoals dat nu is? Dat is in de loop der jaren geleidelijk aan toegenomen, het aantal mensen ook en ook de bedrijfsvoering is veranderd. En dat betekent ook wat voor jouw functioneren, begrijp ik, in het geheel. Zou je daar in het kort even iets over kunnen vertellen?

SP2: Ja, daar kan ik wel iets over vertellen. Inderdaad, ik was, toen ik aan het werk ging, nummer drie, met kort achter mij aan mijn broers. Dus nou, dat was al een flinke groeispurt, zeg maar, relatief gezien. En daarna ging het eigenlijk een beetje vanzelf. Groei is nooit ons doel geweest, daar hebben we nooit over vergaderd van, we moeten groter, we moeten meer, we moeten dit. Maar we pakten meer op en gingen wat breder naar het werk kijken. De staalconstructie, de roedebouw breidde zich uit, daar vonden we een uitdaging, dus daar gingen we mee verder.

Ja, we konden natuurlijk geen nee zeggen. Als mensen bij ons kwamen voor een aanvraag, dan ging je daar achteraan. We zijn ook nog wel liefhebbers, dus je wilt dingen graag doen. Als je een uitdaging ziet in het werk, dan pak je dat. En soms dan word je weer drukker, en dan is de enigste oplossing soms meer mensen. Ik moet wel zeggen, dat we wel tijden hebben gehad, dat dat ook wel vanzelf ging, dat mensen, die hier nu nog werken, medewerkers die zich min of meer aandienden, zeg maar. Die uit interesse eens een keer kwamen kijken of eens een keer vroegen of ze een dagje mochten meehelpen. Nou, dat klikte wel, ik zei: 'Nou, wil je niet blijven?', 'Ja, dat wil ik wel'. Nou, en die had dan weer een vriend en die wou ook wel, en zo kom je wel eens aan mensen.

Uit de opleiding ook regelmatig, daar zijn we altijd wel actief in geweest, zowel in hout als in metaal, in de restauratiewereld. We hadden, dat kende je vroeger natuurlijk niet, maar tegenwoordig heb je goede restauratieopleidingen en die jongens die moeten, of meisjes soms ook, die moeten naar bedrijven toe, stage lopen of zelfs aan het werk. En die hebben we hier ook graag. Wij hebben het zelf moeten leren, we weten hoe het is, dus we helpen graag anderen om dat te leren. En daar zit regelmatig een pareltje tussen, wat ook weer klikt, waar wij wel wat in zien en die hier wel wat in zien, en die blijven dan. Dus zo kan het groeien. Als er dan maar werk is, dan kan zo'n jongen of meisje blijven, of later terugkomen.

We hebben wel eens een jongen hier gehad, die een half jaar heeft meegedraaid en die moest weer door, want je moet in je opleiding natuurlijk een beetje van baasje wisselen, dat is heel goed. En die belde een paar jaar later op, ja, er was bouwcrisis en hij moest de straat op, of wij nog wat voor hem te doen hadden. Ja, dat wisten we ook niet goed. Nogmaals, we hebben nooit het doel gehad om te groeien, weer iemand erbij, wat doen we, we zijn nu wel druk, dus nou, kom maar eens een tijdje, dan zien we wel. Nee heb je, ja kun je krijgen. En hij is er nog steeds, dus. En we zijn ook gegroeid door wat overnames. We hebben in 1999 een houtzagerij overgenomen, die altijd al onze leverancier was, waar we goede kennis aan hadden. En nou, dat kwam op ons pad en dat werd ons eigendom. Kregen we voor niks er ook nog een windmolen bij, nou, dat is ook altijd mooi.

- SPI: En waar was dat? Waar was dat bedrijf?
- SP2: Dat is de Houtzaagmolen in Ruurlo, was dat. Dat is een zagerij, waar ons hoofd vandaan kwam en daar staat ook een molen bij. En dat bracht ook twee mensen met zich mee, dus daar groei je ook van. Die mensen werken er nog. We hebben in 2011 samenwerking gezocht met collega Groot Wesseldijk in Lochem, onze naaste buur zou ik haast zeggen. Oorspronkelijk komen we uit hetzelfde nest, uit dezelfde familie Ten Have. We zijn 100 jaar onze eigen weg gegaan, maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan en toch elkaar weer gevonden, en we zijn eigenlijk één bedrijf op dit moment. Beide vestigingen, in Aalten vestiging van Vaags en in Lochem een vestiging Groot Wesseldijk. Zo heten we ook nog, maar achter de schermen bijten we elkaar niet meer. Ja, die brachten ook 12 mensen mee en zo kun je dus op het totaal van 30 komen. En ik denk als ik mijn broers aankijk, op zich is dat voldoende.
- SP3: Ja.
- SP2: Groei is nog steeds niet ons doel, maar we zijn wel heel druk, dus wie weet wat er nog weer gebeurt. We hebben wel wat vacatures, maar ja, die moet je wel goed kunnen invullen. We nemen geen mensen aan, alleen maar om werk weg te krijgen. Er moet ook kwaliteit komen, het moet ook leuk blijven, we moeten het zelf ook leuk vinden.
- SPI: Maar het is wel wat moeilijker om aan nieuwe mensen te komen, begrijp ik.
- SP2: Ja, op dit moment lijkt het er wel op, ja. Ik denk over het algemeen dat technische vakken, zeg maar, al een tijdje een beetje slecht in de belangstelling staan, terwijl daar best wel een goede boterham in zit en er wordt ook bij ons in de buurt, in de Provincie ook wel veel aandacht aan gegeven. Ze zijn ook echt nodig zo dadelijk, je kunt het op veel vlakken al zien, ook bij loodgieters wel. Er is best wel een goeie boterham in te verdienen en ja, ze moeten alleen, de opleidingen moeten er zijn en die zijn in de laatste jaren nog wel eens een beetje veranderd. Misschien dat Gerben er nog meer over kan vertellen, want die is onze opleidingsman. Maar ja, vroeger had je hier in de buurt heel veel restauratie- en bouwopleidingen, die helaas in de crisis...
- SP3: Die zijn na de crisis aardig gekrompen, die bedrijven. En ja, vroeger begonnen de jongetjes die echt het ambacht, echte timmerlieden, begonnen op de technische school. De technische school is er niet meer, dat is het algemeen onderwijs geworden. De instroom bij de restauratie timmeropleidingen wordt daar ook al een stukje minder, dus eigenlijk wat daar uit komt, is ook alweer wat minder. En minder in aantal, mensen kiezen er niet zoveel meer voor. Het is handenarbeid, dat ligt wat minder 'cool' onder de jeugd. Gelukkig hebben we goede contacten met de opleidingsbedrijven en worden we wel getipt door de leerkrachten, zeg maar, de begeleiders van: 'dit kan er nog wel eens één zijn voor jullie'. En dan draait zo'n jongen hier een tijdje mee. Maar het wordt wel lastiger, dat is echt zo.
- SPI: Ja, want dat wou ik net vragen Gerben, want hoe zie jij de toekomst dan van het bedrijf wat betreft nieuw personeel? Want de mensen die er nu werken, die worden op een gegeven moment ook wat ouder en dan zal er toch nieuwe aanwas moeten komen. Heb je daar, denken jullie daar over na, hoe dat verder moet?
- SP3: Ja, daar denken we zeker over na. We hebben verder niet veel verloop als natuurlijk verloop, en dat zit er toch aan te komen. Mensen worden allemaal ouder en we proberen ook wel aan te vullen van onderen. We hebben net weer een jongen via het RIBO, restauratie timmeropleiding, is nu klaar, rondt nu af richting bouwvak, en ik heb hem uitgenodigd om te blijven en dat wil hij heel graag. Nou, dus dan hebben we weer

jonge aanwas erbij aan de onderzijde. En ja, wij moeten ook allemaal nog een paar jaar mee en ja, als wij zover zijn, dan moeten we maar zien wat we dan doen, maar ik zie nog niet meteen een jonge Vaags die het roer overneemt, dus.

20210528 12 Toekomst bedrijf Gerben	
Aantal minuten:	3
Aantal sprekers:	2; SP2: Gerben
Taal:	Nederlands

SP1: Goed Gerben, we hebben nou al, een paar uur zitten we nou al te praten over de ontwikkelingen van het bedrijf Vaags. En als we nu even een brug gaan maken van het verleden via nu naar de toekomst, jullie vader was een molenmaker van de oude stempel, om het maar even zo te zeggen, maar het molenmakersambacht is toch in jullie tijd flink veranderd. En Vaags heeft daar ook wel een bepaalde richting in gekozen. Kun je ons vertellen van hoe dat zo is gegaan, welke keuzes jullie hebben gemaakt en hoe het straks in de toekomst zal gaan met Vaags?

SP2: Ja. Inderdaad, mijn vader had alle ambachten in één, alleen ja, hij was vooral een onderhoudsmolenmaker hè. Roedebouw was toen nog niet aan de orde, lassen niet en grote kappen maken - puur om de ruimte - niet. We zijn nu gegroeid tot dit en we hebben natuurlijk al die specialismes gewoon in huis gehaald, omdat we dat ambiëren om een hele complete molenmaker te zijn. Dus het roeden lassen door een roedelasbedrijf, doen we in eigen huis, maar dat zijn ambachtslieden op roedelasgebied. Smeden doen we in eigen huis en zo hebben we dus eigenlijk in de hele breedte van het molenmakersveld, zo zien wij het, specialisten en ambachtslieden. Dus om alles in één man te kunnen gieten, lijkt mij heel moeilijk.

Dus wij hebben dus, natuurlijk hebben we allrounders en natuurlijk weet iedereen van o ja, zo maken ze een wiel, en zo lassen ze roeden, maar niet iedereen hoeft een gecertificeerde roedelasser te zijn, maar kan wel een molenbouwer zijn. Dus wij hebben een heel breed spectrum aan ambachtslieden, aan specialisten en gezamenlijk zijn wij natuurlijk een hele brede molenmaker. Net het rietdekwerk niet, daar hebben we een rietdekker voor en groot aannemerswerk hebben we een heel goed restauratieaannemersbedrijf voor. En alle er tussenin, kunnen wij in eigen huis met eigen vaklieden maken.

SP1: En hoe gaat dat, denk je, in de komende tientallen jaren?

SP2: Nou, we staan aan de voet van een nieuwbouw, qua huisvesting, want het wordt wel heel erg krap hier. Dus dat gaat nu rollen, komend jaar, of jaren, maar goed, dan hebben we meer ruimte, want dat is een groot gebrek. En natuurlijk helemaal up-to-date gebouwd. Nou, dan hebben we wat meer ruimte, dus dan zullen we ook nog wat meer werk aankunnen. Maar het is nooit een hele grote ambitie om veel groter te worden. Maar goed, mochten zich de juiste mensen aandienen, waar we dus altijd oog voor hebben, dan kunnen we misschien nog wat meer aan aan werk, maar het is een mooie club zo, met 30 man en al onze specialisten en al onze ambachtslieden.

20210528	
13 Wat is het mooi aan het molenmakerswerk Walter	
Aantal minuten:	3
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

SPI: Goed, nou, dan komen we nu aan de slotvraag aan jullie drieën, maar ik ga het wel per persoon doen. Dat is een hele simpele vraag: wat is het mooie van het molenmakerswerk? En nou is jouw verhaal wel bijzonder, want je begon natuurlijk wel echt als handwerksman, maar er is wel wat anders gebeurd. En is het nou net zo leuk wat je nu doet, als wat je toen deed? Kun je vertellen, wat daar het leuke van jouw werk is geweest in de loop der jaren?

SP2: Ja, dat kan ik. Je moet vooral zorgen, dat je altijd leuk werk hebt, dan hou je het het langste vol natuurlijk. En ik ben inderdaad gewoon op de werkvloer begonnen als derde persoon hier, dus ja, dat was heel laag, gewoon op pad en met de hamer in de hand. Dat heb ik jarenlang gedaan en ook heel veel voldoening uit gehaald. Alleen naarmate de groei kwam, ja, kwam er ook wat meer te regelen, meer te calculeren, er kwam administratie om de hoek kijken. En op één of andere manier trok mij dat aan, in ieder geval pakte ik dat op.

Dus nou, ik heb wel eens terug gekeken van, zit ik nou nog goed, ook wel eens gedacht van, misschien moet ik toch iets met de handen gaan doen. Ik heb ook al wel eens een dagje ingepland stiekem, dan kijk ik nog wel eens mee, maar aan de andere kant ja, ik ben ook wel iemand die van uitdagingen houdt. En als ik iets denk redelijk goed te kunnen, dan kijk ik toch weer eens verder van, wat kan ik nog meer. En dat is het hele mooie van het molenmakersvak, denk ik. Er zitten zoveel disciplines in en zoveel uitdagingen, daar kun je heel lang mee voort, zeg maar. Er is altijd wel iets, waar je nog werk uitvinden kunt of bedenken kunt of verbeteren kunt. En ik denk dat dat een beetje mijn passie is geworden.

SPI: Waar geniet je dan het meest van Walter, nu?

SP2: Nu, op dit moment, dat die 30 man, dat dat allemaal lekker draait, zeg maar, en dat we dat efficiënt geregeld hebben. En dat we met een lage overhead toekunnen, zeg maar, en niet te veel dom werk zitten te doen, vooral op administratief vlak. Kijk, die uurtjes in de werkplaats of op de bouw, daar kun je niet zo heel veel mee. Als iedereen vakkundig zijn werk doet, daar gaan wij ook niet achter staan en zeggen, dat moet de volgende keer sneller, want daar wordt de kwaliteit niet beter van. Dus dat is gewoon een gegeven.

Alleen alles wat er omheen zit, zeg maar, daar moet je, tenminste, dat is mijn uitdaging, daar moeten we zorgen dat we het zo goed mogelijk stroomlijnen, dat iedereen lekker door kan. En dan bedoel ik het nog niet eens op projectniveau, zeg maar. De materialen bestellen, bedoel ik niet eens, maar de voorwaarden scheppen, zeg maar, dat het bedrijf kan draaien waar 30 mensen lekker door kunnen. Dat klinkt heel abstract, maar dat is mijn taak tegenwoordig geworden. Ja, en onze uitdaging zit natuurlijk ook in de nieuwbouw die er aan komt. Gerben vertelde net al, daar kunnen we nog jaren mee vooruit, om dat weer helemaal uit te kauwen, en wat er daarna komt, dat zien we wel weer.

20210528	
14 Wat is het mooie aan het molenmakerswerk Gerben	
Aantal minuten:	2
Aantal sprekers:	2
Taal:	Nederlands

SPI: Gerben, wat is voor jou de belangrijkste drijfveer in het molenmakerswerk? Is dat zoals je begon? Genoot je daar net zoveel van als het werk zoals je dat nu doet?

SP2: Ja, zeker. In het begin, ook naast Walter, ik was nummer vier hier en al gauw met de medewerkers teampjes vormen en gewoon op pad, gewoon molens maken, restaureren, grote projecten, hartstikke mooi. Misschien ook wel een beetje zoals Walter zegt, ja, na zoveel jaren denk je, ja, dit lukt me goed, ik kan dat ook aan een ander overdragen, personeel. We groeiden, ja, dan ga je langzaam daar een sturende rol in nemen. En anno nu, stuur ik de hele buitendienst aan, doe ik alle projecten, zeg maar, en alle bouwoverleggen en daar haal ik ook een grote voldoening uit. Dat loopt, dat dat lukt, dat iedereen op de juiste plek zit, tenminste, dat hoop je elke dag, en dat het allemaal goed loopt en draait. Maar ja, met als gevolg, dat je dus minder timmert. Gelukkig heb ik af en toe, ik bedoel, als er gekraand moet worden met onze eigen kraan, ben ik de man met de kraanpapieren. Ga ik lekker met de jongens op karwei en stof ik mijn timmerkist af en dan gaan we een dag aan de gang. Dus nee hoor, ik sta nog gewoon midden tussen iedereen in, alleen ja, veel meer sturend en veel meer aansturende rol, maar even goed hartstikke mooi.

20210528	
15 Wat is het mooie aan het molenmakerswerk Martijn	
Aantal minuten:	3
Aantal sprekers:	2 SP2: Martijn
Taal:	Nederlands

SPI: Nou Martijn, wat is voor jou de essentie van het molenmakerswerk nu en waar heb je altijd het meest van genoten?

SP2: Ja, toen ik hier binnen kwam, toen heb ik mij het meeste gericht eigenlijk op het roede maken. Ja, misschien heb ik dat ook wel echt naar me toe getrokken. Toen vooral in het begin het hele proces van het roede maken gedaan, van het tekenen, het uitsnijden van de platen tot het lassen aan toe. En uiteindelijk daar gewoon 25 meter mooie roede hebt liggen, daar kun je toch echt trots op zijn. Maar in de loop der tijd, werd die productie wat meer, dus het voorbereiden van de roeden, dat werd steeds meer en ik zat iets minder aan het lassen. Nou goed, dan probeer je het hele proces te stroomlijnen, om dat lekker aan te gang te houden.

En dan komen er toch weer andere dingen op het pad. Dan ga je eens een keer denken aan het klinken van de roeden, hoe je dat gaat doen. Dan moet je weer wat nieuws uitvinden, dus ook weer dat hele proces opgestart en inmiddels klinken we ook, en restaureren we oude roeden en klinken we compleet nieuwe. En ja, ook wat mooi is, is dat je bij een project komt, waar je een molen in moet meten, en er zijn een paar oude

aanknopingspunten, en je kunt er toch weer een complete molen van reconstrueren, en bij de opening draait hij en staat iedereen te klappen. Ja, dan weet je hoe het gemaakt is.

SP1: Ja, ik wou net zeggen, want jij ziet de tekening.

SP2: Ja. Ik zie de molen als eerste draaien.

SP1: Precies, en daar haal je het meeste voldoening uit, dus als je je tekening omgezet ziet worden in het echte.

SP2: Ja, het verhaal van de molen en dat je hem zelf al uitgedacht hebt en alles klopt en alles zit op zijn plekje, dat die molen werkt.

SP1: Ja, precies.

SP2: Dan heb je, ja, een molen gemaakt.